

# بررسی سویه‌های *Clostridium chauvoei*

## جداشده از شاربن علامتی گاو در ایران

● محمود اردهالی، محسن موسوی، اعضاء هیأت علمی مؤسسه تحقیقات سرم و واکسن‌سازی رازی

چکیده  
پانزده سوش *C. chauvoei* از نمونه‌های  
مرضی مشکوک به شاربن علامتی گاو  
ارسالی از نقاط مختلف کشور جدا و مورد  
بررسی قرار گرفت. روش جداسازی  
*C. chauvoei* و تأیید باکتری با روش  
ایسوفلورسانت انجام گردید. قدرت  
همولیز زهرايه سوشهای جدا شده در روی  
گوچه‌های قرمز گاو، گوسفند، خرگوش و  
اسب و همچنین قدرت زهرايه‌زانی  
سوشهای جدا شده در حساسیت سوشها  
به ۱۷ نوع آنتی‌بیوتیک مختلف مورد  
بررسی و مطالعه قرار گرفت.

### مقدمه

*C. chauvoei* یا *C. fesceri* عامل شاربن علامتی  
گاو و گوساله می‌باشد. Arloang (۸۰-۱۸۷۹) شاربن  
علامتی در گاو را شناسائی کرد.

شاربن علامتی گاو در سال ۱۳۱۵ در ایران  
تشخیص داده شد و عامل آن *C. chauvoei* می‌باشد و  
در مؤسسه رازی جدا گردید. تاکنون تعداد زیادی  
سوشهای *C. chauvoei* از نمونه‌های مرضی ارسالی  
از نقاط مختلف کشور جدا و مورد بررسی قرار  
گرفته است.

در سال ۱۳۴۸ شاربن علامتی در استان خوزستان  
و فارس به شکل اپیدمی بروز نمود که به طور وسیعی  
گله‌های گاو را در ۱۵ روستا آلوده نمود که در این  
همه گیری حدود ۴۰۰ رأس گاو از این بیماری تلف  
گردیدند (۱).

*C. chauvoei* باسیلی بیهوازی مطلق، گرم مثبت  
به طول ۳-۸ میکرون و عرض ۱-۵/۰ میکرون می‌باشد.  
در کشت‌های جوان باسیل گرم مثبت ولی بعد از دو تا  
سه روز گرم منفی می‌گردند. در محل عفونت باسیل‌ها  
مجزا و یا دو تائی مشاهده می‌گردند.

زهرايه‌ها - *C. chauvoei* در هنگام رشد هفت نوع  
زهرايه تولید می‌نماید که برخی از آنها در تولید شاربن  
علامتی نقش اساسی دارند.

۱- زهرايه آلفا - این زهرايه خاصیت کشنده،  
نکروز دهنده و همولیز دارد. گلبولهای قرمز گاو و گوسفند  
را همولیز می‌نماید. زهرايه آلفا در کشت باکتری تا مدت  
سه روز ظاهر می‌گردد و نقش مهمی در ایمنی دامها بر  
ضد شاربن علامتی دارد.

۲- زهرايه بتا - این زهرايه خاصیت داکسی ریبونوکلاز  
داشته و موجب تخریب هسته سلولها می‌گردد. به  
حرارت مقاوم بوده و ده دقیقه حرارت ۹۵ درجه  
سانتیگراد را تحمل نموده بدون اینکه قدرت خود را از  
دست بدهد.

۳- زهرايه گاما - این آنزیم هیالورونیداز می‌باشد. در  
روی اسید هیالورونیک که میان پیوند سلولها را تشکیل  
می‌دهد اثر نموده و رشد باکتری و نفوذ زهرايه‌ها را  
تسهیل می‌نماید.

۴- آنزیم دلتا - همولیتیک و حساس به اکسیژن  
می‌باشد.

علاوه بر زهرايه‌های فوق‌الذکر تعداد سه نوع  
پادگن دیگر توسط *C. chauvoei* تولید می‌گردد که  
خاصیت ایمنی زائی بر ضد شاربن علامتی دارند و به  
حرارت حساس می‌باشد (۲).

### پژوهش سوشهای *C. chauvoei* جداشده از شاربن علامتی گاو در ایران

شاربن علامتی در گاو از سال ۱۳۱۵ در دامداریهای  
ایران شناسائی گردیده است. این بیماری در دامداریهای  
نقاط مختلف ایران پراکنده بوده و تعداد پانزده سوش  
*C. chauvoei* عامل بیماری از لاشه دامهای مبتلا  
و نمونه‌های مرضی که از بخش پاتولوژی مؤسسه رازی به  
بخش تحقیق و تهیه واکسنهای بیهوازی مؤسسه رازی  
ارسال گردیده جدا شده است. نمونه‌های ارسالی از  
دامداریهای اطراف مؤسسه رازی حصارک، شهرهای  
رشت، طالش، کردان، مشهد، ممسنی، شیراز، ساوه،  
قزوین، گچساران، گنبدکاووس، اصفهان، تهران و  
سمنان بوده است.

### مواد و روشها

#### جداسازی عامل بیماری

جداسازی عامل بیماری از قطعه‌ای از عضله آلوده  
دام مبتلا و یا استخوان قلم مورد استفاده قرار گرفته  
است. ابتدا از عضله مشکوک چند گسترش تهیه و پس از  
مشاهده باسیلهای گرم مثبت بلافاصله در روی ژلوز  
خوندار که تازه تهیه گردیده کشت و در جار بیهوازی  
گاسپاک برای مدت ۴۸ ساعت در گرخانه ۳۷ درجه  
سانتیگراد قرار گرفته‌اند. سپس از دو پرگنه شبیه  
*C. chauvoei* انتخاب و در محیط غذایی با قطعات  
جگر منتقل گردیده و مجدداً در جار بیهوازی برای مدت  
۲۴ ساعت در حرارت ۳۷ درجه سانتیگراد قرار گرفته و  
پس از اطمینان از خلوص باکتری، از روش رنگ‌آمیزی  
با سرمهای مارک‌دار استفاده گردید. ابتدا سه  
گسترش تهیه و پس از قرار دادن گسترشها در استون  
به مدت ده دقیقه از سرمهای مارک‌دار *C. chauvoei*،  
*C. oedemacian*، *C. septicum* در روی هر یک از  
سه گسترش قرار داده و در یک بوات

برای مدت نیم ساعت قرار گرفتند. سپس گسترشها با  
تامپون شستشو داده و زیر میکروسکوپ پرتوافکن  
(فلورسانت) مشاهده گردیدند.

در این روش باکتریهای اختصاصی با سرم همولوگ  
شاربن علامتی برنگ سبز درخشان در زیر میکروسکوپ  
مشاهده گردیده‌اند. اسلایدهای منفی تاریک بوده و  
هیچگونه باکتری در آنها مشاهده نگردیده‌اند (۳) و  
کشت از مغز استخوان قلم مستقیماً در شرایط استریل  
در لوله آبگوشت جگر کشت و در جار بیهوازی گاسپاک به  
روش فوق‌الذکر باکتری جدا و مورد آزمایش قرار  
گرفته است.

پانزده سوش *C. chauvoei* که از نمونه‌های مرضی  
جدا گردیده بودند به روش فوق‌الذکر شناسائی و  
آزمایشهای مشروحه زیر در روی آنها به عمل آمده است.  
۱- قدرت زهرايه‌زانی زهرايه آلفا:

کشت ۴۸ ساعته هر سوش در محیط غذایی  
تیوگلی کولات برای آزمایش قدرت زهرايه‌زانی سوشهای  
جدا شده مورد استفاده قرار گرفت.

ابتدا کشت در سه هزار دور در دقیقه سانتریفوژ  
گردید و در رقت‌های  $\frac{1}{10}$ ،  $\frac{1}{20}$ ،  $\frac{1}{40}$ ،  $\frac{1}{80}$ ،  $\frac{1}{160}$  به سه موش  
سفید آزمایشگاهی ۱۸-۲۰ گرمی تزریق داخل وریدی  
به عمل آمد و نتایج به ثبت رسید.

۲- قدرت همولیز کننده سوشها:

کشت ۴۸ ساعته هر سوش در محیط غذایی  
تیوگلی کولات پس از سانتریفوژ برای آزمایش قدرت  
همولیز کننده سوشها مورد استفاده قرار گرفت. رقتهای  
تهیه شده زهرايه از  $\frac{1}{10}$  تا  $\frac{1}{160}$  با سرم فیزیولوژی تهیه و  
در حجم یک سانتیمتر مکعب در لوله‌های همولیز قرار  
گرفت. سپس در هر لوله یک سانتیمتر مکعب از محلول  
یک درصد گلبولهای شسته شده اسب، گاو، گوسفند و  
خرگوش به ترتیب اضافه و لوله‌ها بخوبی با کاغذ غیر قابل  
جذب مخلوط گردیدند. همزمان در چهار لوله یک  
سانتیمتر مکعب از زهرايه با یک درصد گلبولهای شسته  
شده فوق‌الذکر و ۱/۱ سرم *C. chauvoei* اضافه و به  
روش فوق‌الذکر برای کنترل در هر سری رقت تهیه  
گردیدند. قدرت همولیز کننده سوشهای *C. chauvoei*  
پس از ۱۶ ساعت در حرارت ۳۷ درجه سانتیگراد مورد  
بررسی قرار گرفتند (۴).

۳- آزمایش نکروز کننده زهرايه آلفا:

جدول شماره ۲- حساسیت سوشهای *C. chauvoei* بر آنتی‌بیوتیک‌های مختلف

تعداد سوشها	نوع آنتی‌بیوتیک	قدرت حساسیت
۳	پنی‌سیلین	+++
۳	تتراسیکلین	+++
۳	آمپی‌سیلین	+++
۳	اریترومایسین	+++
۳	ارگومایسین	+++
۳	فوراسین	++
۳	وانکومایسین	++
۳	ارتومایسین	++
۳	نئومایسین	++
۳	الکوزین	--
۳	استریتومایسین	--
۳	کلیستین	--
۳	اولاندومایسین	--
۳	دوکسی‌سیکلین	--
۳	هیدروکلراید	--
۳	دی‌هیدرواستریتومایسین	--

همولیز زهراها برای گویچه‌های قرمز خون گاو قویتر از همولیز گویچه‌های قرمز گوسفند، خرگوش و اسب بوده است که در جدول شماره ۱ خلاصه گردیده است. نتیجه آزمایش حساسیت سوشهای جدا شده به آنتی‌بیوتیک‌ها ثابت نمود که تمام سوشها بیشتر به تتراسیکلین، اریترومایسین، پنی‌سیلین، ارگومایسین و آمپی‌سیلین حساس می‌باشند ولی به آنتی‌بیوتیک‌های دیگر کمتر حساس بوده و یا مقاوم بوده‌اند.

### بحث

شارین علامتی یکی از بیماری‌های شناخته شده گاو در دامپروری‌های ایران می‌باشد. شناسایی بیماری علاوه بر تظاهرات علائم کلینیکی، تشخیص سریع عامل بیماری با استفاده از روش سرم‌های اختصاصی و *C. chauvoei* میکروسکوپ پرتوافکن سریعاً امکان‌پذیر می‌باشد. تشخیص تفریقی *C. chauvoei* از *C. septicum* که بیشتر در اورام بدخیم در گاو دخالت دارد حائز اهمیت است.

در دامداری‌ها گاوهای مبتلا به شارین علامتی را می‌توان در ابتدای ظهور علائم بیماری با استفاده از آنتی‌بیوتیک‌های مؤثر درمان نمود، در این پژوهش مشخص گردید که سوشهای *C. chauvoei* جدا شده به آنتی‌بیوتیک‌هایی مانند پنی‌سیلین، تتراسیکلین، آمپی‌سیلین، اریترومایسین نسبت به دیگر آنتی‌بیوتیک‌ها حساسیت بیشتری دارند. آزمایش‌هایی که در این پژوهش به عمل آمده نشانگر آن است که زهرا به آلفای *C. chauvoei* دارای قدرت همولیزکننده قوی مخصوصاً در گلبولهای قرمز خون گاو و گوسفند می‌باشد. قدرت زهرا به زانی و نکروزکننده سوشهای جدا شده در موش سفید آزمایشگاهی و خوکچه هندی با مقایسه با زهرا به سایر کلستریدیومها مانند کلستریدیوم *C. butulinum*، *C. oedemician*، *C. perfringens* کمتر می‌باشد.

### پاورقی

2- Louis Ds. Smith and Betsy L. Williams. 1986. The pathogenic anaerobic bacteria, chapter 10, *Clostridium chauvoei*. Charles Themas Publisher, Spring field, U.S.A.

3- Sterne, M. Batty I. 1975. Differentiation of *C. septicum* and *C. Chauvoei* by the use of fluorescent labelled antibodies. Butterworth Publisher, London.

4- Jain, UC. Tanwani, Sk, Moghe, Mn, 1990. Studies on characterization of hemolysins produced by *C. chauvoei*, Indian veterinary journal. 7: 2, 94-102.

5- Hatheway, Cl. 1990, Taxigenic clostridia, Clinical Microbiology, Reviews B: 1, 66-98.

1- Fluorescent Antibodies, *Clostridium* species, Wellcome Research Laboratories, England.

### منابع مورد استفاده

1- Ardehali, M., Khalili, KH and Dowran, H. 1971. Characterization of *Clostridium chauvoei* strains isolated from an outbreak of blackleg in Iran. *Arch. Inst. Razi* 1971, 23 - 119-123.

کشت ۴۸ ساعته سوشهای *C. chauvoei* از ۱۰۰ میلی‌لیتر ساینتر برای استریل نمودن زهرا به عبور داده شده و برای آزمایش قدرت نکروز کننده سوشها مورد استفاده قرار گرفت. ابتدا ۵٪ سانتیمتر مکعب زهرا به ۲٪ سانتیمتر مکعب سرم فیزیولوژی و ۱٪ سانتیمتر مکعب سرم اختصاصی *C. chauvoei* مخلوط گردیدند. همچنین ۵٪ سانتیمتر مکعب زهرا به ۳٪ سانتیمتر مکعب سرم فیزیولوژی مخلوط و تمام لوله‌ها برای مدت ۳۰ دقیقه در حرارت آزمایشگاه نگهداری گردیدند. محتوی لوله‌ها در دو طرف شکم خوکچه هندی که قبلاً پشم آن چیده و با تیغ تمیز شده بودند به مقدار ۲٪ سانتیمتر مکعب تزریق بین جلدی به عمل آمد و نتایج آزمایش ۲۴ تا ۴۸ ساعت بعد مشاهده گردید.

۴- حساسیت سوشهای *C. chauvoei* به آنتی‌بیوتیک‌های مختلف: پانزده نوع دیسک آنتی‌بیوتیک مختلف کارخانه دیفکو بنامهای تتراسیکلین، پنی‌سیلین، ارگومایسین، آمپی‌سیلین، دوکسی‌سیکلین هیدروکلراید، اریترومایسین، نوویوسین، نئومایسین، کانامایسین، کلرامفنیکل، استریتومایسین، کلیستین، وانکومایسین، الکوزین و دی‌هیدرواستریتومایسین برای آزمایش حساسیت سوشهای جدا شده انتخاب گردیدند.

برای آزمایش حساسیت سوشها به آنتی‌بیوتیک‌های فوق‌الذکر آگار جگر و گوشت (Foie و Viand) تازه تهیه شده انتخاب و مورد استفاده قرار گرفت. هر سوش *C. chauvoei* در محیط غذایی جگر و گوشت به مدت ۲۴ ساعت در جار بیهوازی کشت و سپس در سطح آگار محیط جگر و گوشت تازه تهیه شده به طور یکنواخت پخش و در هر بوات سه نوع دیسک آنتی‌بیوتیک مختلف با فاصله مساوی قرار گرفت. بوات‌های حاوی آنتی‌بیوتیک‌ها در جار بیهوازی گاسپاک برای مدت ۴۸ ساعت در حرارت ۳۷ درجه سانتیگراد قرار گرفتند. حساسیت هر دیسک آنتی‌بیوتیک برای هر سوش *C. chauvoei* بوسیله کولیس اندازه‌گیری گردید.

### نتایج

پانزده سوش *C. chauvoei* عامل شارین علامتی گاو از عضله و مغز استخوان مشکوک به شارین علامتی از نقاط مختلف ایران جدا گردید. برای تشخیص قطعی باکتری سرم‌های اختصاصی *C. chauvoei* و با استفاده از میکروسکوپ پرتوافکن باکتری‌های جدا شده مورد تأیید قرار گرفت.

قدرت زهرا به سوشهای جدا شده بین ۵ تا ۲۰ دز کشنده در سانتیمتر مکعب برای موش سفید آزمایشگاهی بوده است. نکروز قابل ملاحظه‌ای در پوست خوکچه‌های تزریقی مشاهده نگردید. قدرت

جدول شماره ۱- قدرت همولیزکننده زهرا به‌ها در قسمت‌های مختلف

تعداد سوشها	نوع گلبول قرمز	۱	۳	۵	۱۰	۱۵	۲۰	۳۰	۴۰
۱۵	گاو	++	++	++	++	++	++	++	++
۱۵	گوسفند	++	++	++	++	++	++	++	++
۱۵	خرگوش	++	++	++	++	++	++	++	++
۱۵	اسب	++	++	++	++	++	++	++	++

+++ همولیز کامل، ++ همولیز ناقص، - بدون همولیز